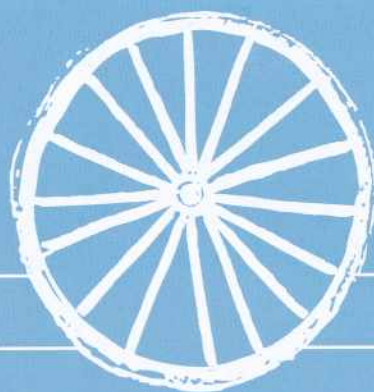

Stran 2

**V Murski Soboti ustanovili
Evropsko romsko unijo**

Stran 7

Svetovni dan Romov

Stran 12

**Devetnajst policistk in policistov
uspešno opravilo tečaj romskega jezika**

Stran 16

**MOZAIK – Društvo za socialno
vključenost**

ROMANO THEM ROMSKI SVET

števila 41, julij 2011

založnik
Zveza Romov Slovenije
Arhitekta Novaka 13
9000 Murska Sobota
tel.: 02 5308-100
fax: 02 5308-104
e-mail: romani.union@siol.net
www.zveza-romov.si

ROMIC ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RAJONSKA PRODUKCIJA

e-mail: romic@siol.net
www.romic.si

odgovorni urednik
Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor
dr. Pavla Štrukelj
Monika Sandreli
Janja Rošer
Slobodan Nezirovič
Bečiri Fatmir
Aleš Horvat
Robertina Ratko

dopisniki
Lujzi Baranja, New York
Dragoljub Acković, Beograd

Fotografije so prispevali:
Oto B., Štefan B., Aleš H., Tina R.
Stanko B., Kristjan H. in drugi

prelom in tisk
Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada
500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

KAZALO

Monika Sandreli

**Andi Murska Sobota sinja kerdi Evropakri romani unija/
V Murski Soboti ustanovili Evropsko romsko unijo** 2

Monika Sandreli

**Palu Romanu zakon vakernahi u romane organizaciji/
Na razpravi o zakonu o Romih prisotne vse romske
organizacije**..... 3

STA

**Projekt romskih pomočnikov po oceni Zveze Romov
Slovenije uspešen**..... 4

Robertina Ratko

Dr. Rajko Đurić 5

Romic

Dogodki - Dan Romov 6

Fatmir Bečiri

Svetovni dan Romov - 8. april 7

Cvetka Temlin

Moji pomočniki..... 8

Robertina Ratko

Romsko društvo MRO DADA 9

Marjan Drvarič

Obisk pri županu občine Piran 10

Romic

**U Šhanghaj snimalina te andu Prekmurje - Šhanghaj se
bo snemal tudi v Prekmurju**..... 11

Boris Rakuša univ. dipl. var. Policijski inšpektor I

**Devetnajst policistk in policistov uspešno opravilo tečaj
romskega jezika**..... 12

Fatmir Bečiri

Regijsko srečanje..... 13

Slavko Cener

1. Mednarodni turnir v nogometu..... 14

Jože Livijen

Poezija 15

Zdenka Verban Buzeti

**Publikacija »Dejavniki, ki vplivajo na zdravje
Romov v Pomurju«**..... 16

Samuel Friškič

MOZAIK - Društvo za socialno vključenost 16

Romic

Novice 20

Fatmir Bečiri

Nogometni turnir..... 20

**TISKARNA
KLAR**

Andi Murska Sobota sinja kerdi Evropakri romani unija/V Murski Soboti ustanovili Evropsko romsko unijo

Monika Sandreli

Predstavniki romskih združenj in organizacij iz trinajstih evropskih držav so na dvodnevem srečanju v Murski Soboti, 23-24. junija, ustanovili Evropsko romsko unijo (ERU). Organizacija bo imela sedež v Murski Soboti, za njenega predsednika je bil izvoljen prof. dr. Rajko Djurić iz Nemčije, podpredsednika sta Jožek Horvat, predsednik Zveze Romov Slovenije, in Dervo Sejdić iz Bosne in Hercegovine, Skupščino ERU bo vodil Santino Spinelli iz Italije, za generalnega sekretarja pa je bil izvoljen Dragoljub Acković iz Srbije. Ko je bila pred srečanjem predstavljena pobuda o ustanovitvi ERU, so jo podprli romski aktivisti, združenja in organizacije iz 18 držav.

Romska unija (ERU), bo par-

tner evropskim ustanovam in bo aktivno sodelovala tako z evropskimi državami, posebno EU, kot vsemi organizacijami Romov v Evropi. Njen predsednik je postal Rajko Djurić iz Nemčije, sedež pa bo imela v Murski Soboti. Pred-

sednik ERU-ja Rajko Djurić je na novinarski konferenci povedal, da je razlog za ustanovitev premajhna učinkovitost mednarodnih organizacij, Romi kot prebivalci Evrope pa ostajajo brez temeljnih človekovih pravic. Kot je poudaril, Unija sloni na temeljnih vrednotah evropskih ustanov, kot so dostojanstvo, svoboda in razvoj demokracije. »Smisel nekega novega političnega programa je v priznavanju svobode temu narodu, kar pomeni, da se ta narod dvigne na stopnjo subjekta, in ne objekta. V nasprotnem to ostane razizem. »

ERU so ustanovili romski aktivisti iz trinajstih držav. Pobudo za ustanovitev so podprli tudi aktivisti iz petih držav, ki jih v Prekmurje ni bilo, so pa oddali pisno

pristopnico. Eden izmed dveh podpredsednikov je postal Jožek Horvat, predsednik Zveze Romov Slovenije.

Ob izvolitvi vodstva so obravnavali tudi statut in pobude za strategijo delovanja, predvsem glede izobraževanja. Opozorili so tudi na razkorak med deklaracijami in pravno ter zakonsko zaščito v nekaterih evropskih državah pripadnikov romske skupnosti na eni, ter praktičnimi prizadevanji držav in lokalnih skupnosti za izboljšanje položaja Romov na drugi strani.

Povzetek: Andi Murska Sobota sinja kerdj Evropakri romani unija sej kerla buti vašu Romengre ma-

nušane čačipja. Uze sana u Roma andru dešutrin themja. Vašu angjunu auri kedine le Rajko Djurič, uze pa mik hile : Santino Spineli u

Jožek Horvat – Muc te u Dervo Sejdič, u Dragoljub Ackovič, u heju le ERU ovla andi Murska Sobota.

Palu Romanu zakon vakernahi u romane organizaciji/Na razpravi o zakonu o Romih prisotne vse romske organizacije

Monika Sandreli

Svet Romske skupnosti 6. junija v Murski Soboti pripravil javno razpravo o morebitnih spremembah in dopolnitvah omenjenega zakona. Stališča so poleg predstavnikov Sveta romske skupnosti predstavili Zveza romskih skupnosti Umbrella - Dežnik, Zveza Sintov, Romski akademski klub, Forum romskih svetnikov in Zveza Romov Slovenije. Predlogi, da bi spremenili krovni zakon o romski skupnosti, ki ga je DZ sprejel marca 2007, krožijo že nekaj časa. Večina se nanaša na spremembo 10. člena, ki govori o sestavi Sveta romske skupnosti.

Ta šteje 21 članov, od tega jih 14 izbere Zveza Romov Slovenije, sedem pa jih iz svojih predstavnikov izberejo romski svetniki. A svoje predstavnike v njem želijo tudi druga združenja.

Na javni razpravi o spremembi zakona o romski skupnosti so se tako v Murski Soboti prvič zbrali predstavniki združenj Romov v Sloveniji in podali svoja stališča. Minister za šolstvo Igor Lukšič je romske predstavnike pozval, naj znotraj Sveta romske skupnosti uskladijo svoja stališča. Predstavnike romskih združenj je opozoril, da morajo stališča do zakona

uskladiti v okviru krovne organizacije - Sveta romske skupnosti. Ta je namreč njihov edini legalni in legitimni predstavnik, ki ga bo vlada upoštevala pri morebitni spremembi zakonodaje.

Haris Tahirovič iz Zveze romske skupnosti Umbrella je opozoril na neenakopravno vključevanje Romov iz nekdanje Jugoslavije, zato se zavzemajo za spremembo zakona.

Predstavniki Zveze Sintov Boris Horn je predlagal, naj bodo v zakonu posebej omenjeni tudi Sinti, katerih imena mnogi še vedno nočejo izgovarjati, in naj Svet

romske skupnosti deluje za celotno državo.

Predsednik Foruma romskih svetnikov Darko Rudaš pobudo za javno razpravo pozdravlja - spremembe zakona so po njegovih besedah nujne.

Za spremembo zakonodaje se zavzema tudi Romski akademski klub. Aljoša Rudaš meni, da je pri

tem potrebno sodelovanje strokovnjakov.

Jožek Horvat Muc je pozval k obravnavi zakonodaje v celoti. V Svet romske skupnosti pa naj se vključijo tudi druge organizacije.

Predsednik Sveta romske skupnosti Marjan Drvarič je bil z javno razpravo zadovoljen. Sprejeli so sklep o ustanovitvi širše de-

lovne skupine, ki bo ob razpravi pripravila predloge za odločanje.

Povzetek: Andi Murska Sobota sinja subutun kerdi javni razprava pri sej vakernahi palu Romanu zakon. Pumare gondi dijne u romane organizaciji: Zveza Umbrella, u sinti, u Romanu akademsku klub, u Forum romane svetnikjengru te i slovenski romani unija.

Projekt romskih pomočnikov po oceni Zveze Romov Slovenije uspešen

STA

8. 6. (STA) - Zveza Romov Slovenije je pred tremi leti začela izvajati projekt Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje, za katerega je ministrstvo za šolstvo in šport namenilo 1,5 milijona evrov. S projektom romskih pomočnikov naj bi letos nadaljevali, že doslej pa so z njim uspeli odpraviti ločevanje in zvišati učno uspešnost romskih otrok.

Kot je v uvodu konference ob zaključku omenjenega projekta

v Novem mestu povedal predsednik Zveze Romov Slovenije (ZRS) Jožek Horvat Muc, projekt vključuje delo romskih pomočnikov, staršev in učiteljev, pripomogel pa je k odpravi segregacije romskih otrok in zvišanju njihove učne uspešnosti, je ocenil.

Z njim so tudi romski pomočniki dobili možnost pridobi-

bivanja nacionalne poklicne kvalifikacije, v njegovem okviru pa je ZRS zanje izdala več knjig, zbornikov in izobraževalnih priročnikov, je povedal.

Gre za dejavnosti, ki po njegovem ugodno vplivajo na razvoj izobraževanja romske skupnosti. Po zagotovilih ministrstva za šolstvo in šport, katerega predstavniki se današnje konference zaradi zadržanosti niso udeležili, pa bodo z njim nadaljevali, je dodal.

Potreba po romskih pomočnikih ostaja, strategija izobraževanja Romov pa govori o tem, da se bodo morali ti standardizirati, je opozoril. To posledično pomeni, da se bodo s pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo

lahko tudi zaposlili, je pojasnil Horvat Muc.

Po besedah socialne delavke iz ZRS Janje Rošer je bilo v dosednji projekt vključenih 31 slovenskih šol in enako število romskih pomočnikov, predvsem z območij Prekmurja, Štajerske, Dolenjske in Bele krajine.

Gre tudi za projekt, ki ga vodi jo Romi sami, po njegovi zaslugi pa je v zadnjem triletnem obdobju pri urejanju odnosov med šolami in starši, rednem obisku šole, motivaciji staršev in otrok za izobraževanje in različne šolske ter obšolske dejavnosti, in pri končnem učnem

uspehu otrok, je povedala.

Kot glavno težavo so številni predstavniki osnovnih šol, predvsem dolenjskih, navedli preslabo znanje slovenskega jezika v prvih treh razredih osnovne šole. Kot je opozorila Rošerjeva, pa ravno ti otroci pomoč romskih pomočnikov najbolj potrebujejo.

Dr. Rajko Djurić

Robertina Ratko

Prof dr Rajko Djurić, je rojen 3. oktobra 1947, Malom Orašju, v Srbiji. Na Beograjski univerzi (filozofska fakulteta) je diplomiral filozofijo (1971) in doktoriral iz sociologije (1985). Bil je sodelavec Sanu-ja, katera je izdajatelj njegove knjige »Zagonetke Roma«. V zbornikih je objavil več tekstov o kulturi i holokaustu nad Romi. Je avtor več kot 30 knjig s pesniškimi zbirkami in znanstvenih ter publicističnih del, katere so objavljene v bivši Jugoslaviji, Srbiji, Avstriji, Franciji, Hrvaškem, Italiji, na Japonskem, Madžarskem, Makedoniji, Nemčiji, Poljski, Romuniji, ZDA, Sloveniji, Španiji, Švedski in Veliki Britaniji. Med njegovimi znanstvenimi deli imajo posebno mesto »Teorija Roma«, »Teorija romske književnosti« in »Teorija holokausta Roma«. Napisal je »Gramatiku romskega jezika« in študijo »Romski glagoli, njihovo poreklo in pomen«, ki

predstavlja prvo znanstveno-raziskovalno delo te vrste v svetu. Bil je prevajalec in strokovni sodelavec v filmu »Skupljači perja« Aleksandra Saše Petrovića, in skupaj z Gordanom Mihićem in Emirom Kusturicom bil koscenarist pri filmu »Dom za vešanje«, pri katerem je sodeloval tudi kot prevajalec in strokovni sodelavec. Predaval je na mnogih evropskih univerzitetah. Bil je dobitnik več domačih in tujih nagrad in priznanj. Skupaj z Danilom Kišom in Radomirom Konstantinovičem, je dobil leta 1981 nagrado Železare Sisak v Sisku; 1992 leta ameriško nagrado Fond za svobodo izražanja; 2003 leta nagrado Švedskega PEN Centra »Kurt Tucholsky«; leta 2004 je dobil nagrado Inštituta Odprto društvo v Budimpešti; in leta 2010 nagrado Inštituta za kulturo v Madridu. Bil je predsednik Mednarodne organizacije Romov (IRU), je ustanovitelj in predsednik PEN Centra ter bil poslanec Narodne skupščine Srbije. Leta 1991 se je preselil v Berlin, kjer je živel v devetdesetih letih 20. stoletja. Napisal je več kot 500 člankov po odhodu iz Jugoslavije. Pred odhodom v Nenčijo je bil glavni urednik kulturnega oddelka dnevnega časopisa Politika. Njegova literarna dela so prevedena v več kot pet jezikov.

Rajko Djuriću je oktobra 2010 veleposlanik Španije v Srbiji Inigo de Palacio Espana izročil nagrado, v imenu Inštitut za kulturo v Madridu, na slovesnosti v Muzeju romske kulture v Beogradu.

Nagrada je za njegov prispevek k literaturi in kulturi Romov in jo je prejel kot pesnik in raziskovalec zgodovine in kulture.

»Delal sem 40 let, v upanju, da v naši državi in v evropskih državah, da je potrebno za Rome najti prostor pod soncem. Moja ideja, je med drugim sestavljena iz pomena besede Rom. - Človek, je bila vedno, za vse človeštvo, ne človeštvo za vse zaklade sveta,« je dejal Djurić.

Ob sklicevanju na stisko Romov stoletja, je Djurić še posebej spregovoril o pomenu španskih umetnikov, kot sta Picasso in Lorca, pri predstavitvi Romov v svetovni književnosti in umetnosti.

Pričakujem, da bo ta nagrada spodbuda za mlade, medtem ko je vzorni primer za druge države, kjer Romi živijo in delajo, kot tudi neke vrste simbol skupnega dela med Srbijo in Španijo,« je povedal Djurić.

Pred kratkim je prof. dr. Rajko Djurić postal prvi predsednik ERU- Evropske romske unije.

Dogodki - Dan Romov

Romic

Andu 1971 berš sinja London u eršti themeskru kongres Romegru, pri souh ferlijne u anav rom, i himna Ďelem, Ďelem, i romani gasta-va te u 8. April auri kedinjne vašu romanu dij.

Vašu themeskru romanu dij, souh u 20 milijondja Roma auri rikijras mauk 40 berš, hi kerde saku dij valasej prireditvi vašadauh dij. i Slovenski Romani unija kerdja duj prireditvi. I eršti osrednji prireditiv sinja andu 8.april andi Murska Sobota i dujti pa andu 10.april andu Novo mesto.

Leta 1971je bil v Londonu prvi svetovni kongres Romov, na katerem so sprejeli skupno ime ROM, himno Ďelem, Ďelem, romsko zastavo in 8 april proglasili za Svetovni dan Romov.

Ob Svetovnem dnevu Romov, ki ga 20 milijonska romska skupnost obeležuje že 40 let, so se dogodki povezani s tem dnem, v aprilu kar vrstili. Zveza Romov je pripravila dve osrednji prireditvi, prva je bila 8. aprila v Murski Soboti druga pa 10. aprila v Novem mestu.

Andi Murska Sobota sinja kerd i maškarutni prireditiv vašu romanu dij, sej kerdja i slovenjakri romani unija. Sar phendja u svecitiku so vakerdja u minister vašu sikavibe u Igor Lukšič te šport, pe andi Slovenija kijrel bari zour Romenge khauj but Roma hejrinen univerzitetne te maškarutne sikavibja.* Khaj bri sikavibe te pri osveščene Roma, pe nauštik užarel fider angjunipe vašu Roma.

V Murski Soboti je potekala osrednja prireditiv ob svetovnem dnevu Romov v organizaciji Zveze Romov Slovenije. Po besedah slavnostnega govornika ministra za šolstvo in šport, Igorja Lukšiča se v Sloveniji krepi moč romske skupnosti s tem, da vedno več Romov zaključ i univerzitetno in srednješolsko izobraževanje, saj brez izobraženih in ozaveščenih Romov ni mogoče pričakovati napredka romske skupnosti.

U angjunu zu državnu zbor u Pavel Gantar pe vašu themeskru Romanu dij, mauk tradicionalno lakhja le romane predstavnikjenca zari Slovenski Romani Unija, zaru svet romana skupnostjakru, le manušenca zaru Forum romane svetnikjengru te zaru Zveza romengri

Umbrela. Zu lakhipe sinja vakeribe paladauh souh hi u stanje te u položaj le Romengru andi slovenija, sej hi i lači buti, te save kinji mik hi, te le plandjenca vašu durider. Le Slovenske Rumenca pa vašu Romanu dij lakja te u angjunu vladakru u Borut Pahor te u angjunu državakru u Danilo Türk.

Predsednik Državnega zbora Pavel Gantar je ob svetovnem dnevu Romov 8. aprilu, že tradicionalno sprejel romske predstavnike Zveze Romov Slovenije, predstavnike Sveta Romske skupnosti, predstavnike Združenja Forum romskih svetnikov Slovenije in predstavnika Zveze romske skupnosti Umbrela. Namen sprejema je bil seznaniti se s stanjem in položajem romske skupnosti v Sloveniji, doseženim napredkom ter z njenimi težavami in načrti za prihodnost. Predstavnike Slovenskih Romov pa so ob prazniku sprejeli tudi predsednik vlade RS Borut Pahor in predsednik republike dr. Danilo Türk.

Andu romanu gav Kamence andi občina Črenšovce vašu romanu dij prade u heju vašu romanu kulturno informativno center Rokic –Drom. Kamence pa sinja te u evropakru

komisar vašu manušane čačipja, souh phijnel hot i situacija vašu 12 milijondja Roma andi Evropa naun laču.

V romskem naselju Kamenci v občini Črenšovci so ob svetovnem dnevu Romov odprli prostore romskega kulturno-informacijskega centra Rokic Drom. Ob slovesnem dogodku je Kamence obiskal evropski komisar za človekove pravice, ki opozarja da situacija za 12-milijonsko romsko skupnost v Evropi še vedno ni dobra.

Cilu kurku sana Pijšče zu vrtec romanu Romanu, buter filitike butja sej pumen akharnahi Tekijrel medkulturni mavrica Andi pokrajinski te študijski biblioteka pa hi te dikhel i kippengri razstava sej pe akharel Roma andu 21. Stoletje. I rastava tumenge šej dikhjan ži 31.

april.

Cel teden so pri vrtcu Romano na Pušči potekale delavnice pod naslovom Ustvarjanje medkulturne mavrice. V Pokrajinski in študijski knjižnici pa je bila na ogled fotografska razstava Romi 21. stoletja, katero je pripravilo Romsko kulturno in turistično društvo Pušča. Razstava je bila na ogled do 31. aprila.

U romanu dij pa auri rikerde te u dolenjske Roma. I maškarutni sinja andu Novo mesto, sej adauh berš kerde khetaun i Slovenski romani unija te u romanu društvu Romano veseli.

Ob dnevu Romov so svoje prireditve pripravili tudi Dolenjski Romi. Osrednjo v Novem mestu, sta letos pripravili Zveza Romov Slovenije in romsko društvo Romano veseli.

Andu romanu gav Kerinov Grm prade buter filitiku heju andi souh kerna programja te vašu čhavure sej mik na žan andi škola. Andu Drnovo pa auri rikerde u romanu dij.

V romskem naselju Kerinov Grm so odprli večnamenski objekt v katerem bodo izvajali tudi izvajalni program za predšolske otroke. V sosednjem naselju Drnovo pa so obeležili svetovni dan Romov.

Telu romanu čhon sinja, andu 16. April, pru kulturno trg andi Murska Sobota koncert Halgato band, Šukar te i khelabniskri grupa Balerima.

V okviru festivala Romano čhon je 16. aprila na kulturnem trgu v Murski Soboti potekal koncert skupine Halgato band, Šukarjev in plesne skupine Balerima.

Svetovni dan Romov – 8. april

Fatmir Bećiri

Svetovni dan Romov je praznik, ki ga praznujejo Romi po celem svetu. Ta praznik praznujejo tudi slovenski Romi. Ob praznovanju tega pomembnega romskega praznika je romsko društvo Romano pralipe organiziralo dne 07.04.2011 kulturno prireditev, katere so se udeležili predstavniki lokavnih in državnih institucij, predsednik ZRZ g. Jožek Horvat-Muc, predsednik SRS g. Marjan Drvarič, podžupan MOM g. Milam Mikl, član delovne skupina za spremljanje romske problematike v MOM g. Aleš Škof.

Na prireditvi so nastopile različne romske recitatorske, glasbene

in folklorne skupine iz Prekmurja, Velenja in Maribora, letos pa smo tudi gostili samostojno romsko umetnico go. Mojco Rakipov. V polni dvorani so se ob romski glasbi in tradicionalnem plesu zabavali tako Romi, kot tudi neromi, kar je majhen, vendar pomemben korak k uspešnemu sobivanju.

Moji pomočniki

Cvetka Temlin

Začeli smo pred tremi leti. Seveda so bile poletne počitnice. Ko so drugi lepo dopustovali, dolgo spali, pozabili na osnovnošolske in vrtovske obveznosti, ko je bilo najbolj vroče, ali kasneje, v zimskih počitnicah, ko je pritiskal mraz, smo se mi kot nova izobraževalna skupina lotili izobraževanja za romske pomočnike. Spočetka so bili »naši« tudi petki in prazniki med šolskim letom, kar pomeni, da so bili udeleženci izobraževanja polno vpreženi, po delovnem tednu praktičnega dela v vrtcu ali šoli, še v času, ki je drugim bil namenjen praznovanju. To je bil čas, ko sem bila del njih in, ko smo rasli v pravo družino, ko smo se vedno bolj potrebovali in nikoli dokončali z diskusijo o tem in onem.

V štirinajstih izbrancih, ki so prestali več kriterijev vstopnih pogojev izpopolnjevanja za ta program, je tlela osebna želja - postati pravi romski pomočnik. Družbeno okoljska klima za izobraževanje tega profila ni bila ravno najboljša zaradi posebnih razmer v zvezi z generacijo absolventov za podoben izobraževalni program pred njimi. Prav zato se je, morda ne slučajno, Romska skupnost odločila, da

bo sama nosilka novega projekta. Trud, ob nepredvidljivih naporih in težavah, je bil poplačan z odmevnim evropskim priznanjem, pika na i pa bo avgustovska pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije udeležencev izobraževanja, kot potrditev njihovih znanj in spretnosti za poklic romskega pomočnika. Slednje je za udeležence izobraževanja in njihovega izpopolnjevanja le še formalna potrditev, da so dosegli svoj cilj.

Preprosto sem si rekla, da je to moj življenjski projekt in da nisem slučajno povabljen k sodelovanju. Pot k zaupanju in nenehni rasti osebnega razvoja vsakega posameznika, kot tudi skupine kot take, je bila samo ena: da vsak vsakega sprejme takega kot je in deluje v skladu s postavljenimi pravili. V vedno večji medsebojni povezanosti in motiviranosti pridobivanja novih znanj ni moglo biti drugače.

Pri svojem delu sem ugotavljala, da so »moji pomočniki« preveč skromni, da veliko vedo, a premalo odločno zakorakajo s svojim znanjem naprej. Kot da bi jih neke, morda upravičene, izkušnje opozarjale, da morajo biti previdni. To je bilo posebej očitno v odnosu do

staršev otrok, pedagoških sodelavcev, nadrejenih. Trajalo je kar nekaj časa, da se je njihova samopodoba okrepila, da so našli v sebi samega sebe in da so se počutili dovolj avtonomne za svoje delo in odnose v bližnjem in daljnem okolju.

Dobrodošle so jim bile vsebine spoznanj o osebnosti, duševnih procesih, vedenju in vzgoji.... Vedno bolj so osmišljali lastne izkušnje, interes za njihovo uporabo v življenju. Širiti in poglobljati so začeli razumevanje sebe in drugih ter razumevanje procesov v skupinah. Učenje učenja, socialne veščine, informacijsko-komunikacijska pismenost, varovanje zdravja, raziskovanje in razumevanje naravnih in družbenih procesov ter pojavov, vse do estetskih vsebin, vse to je samo delček tistega, kar zmorejo kot kompetenten romski pomočnik - sodelavec, prevajalec, zagovornik, posrednik ter prijatelj v pravičnih in toplih medsebojnih odnosih.

V treh letih izobraževanja je nastala ogromna količina gradiv, od portfolia, seminarских nalog, glasil, vabil, edinstvenih rodovnikov in fotografij. Zvrstilo se je veliko vzornih delavnic s starši, učitelji in otroki, kulturno zabavnih prireditvev, obiskov na domovih otrok, pomoči slabotnim

V nekem trenutku sem ugotovila, da nisem samo njihova neke vrste razredničarka, ampak nekaj več. Z nenehnim učenjem, vzgajanjem in podpiranjem, sem postala kot mati. Brez zadržkov in predsodkov smo se pogovorili o vsaki, še tako delikatni vsebini. Rešili smo marsikatero osebno stisko ali stisko nekoga drugega ter oni mojo. Zares sem se veliko naučila. To ni seštevek vsebin kot skupine, temveč edinstven delček vsakega posameznika zase.

Vsak vedno bolj prepoznaven.

Vsebine delokroga romskega pomočnik so zahtevne, raznotere in odgovorne. Njegov izobraževalni in poklicni profil zahtevata od njega jasna teoretična in praktična znanja, veliko delovnih izkušenj. V vlogi varovanja, vzgoje in izobraževanja, povezovanja, ... se bo moral vsak izmed njih še naprej permanentno izobraževati ter izpopolnjevati. To je garant obstoja vsakega posameznika in poklicnega profila.

Prepričana sem v moje pomočnike, da bodo uspešni in vedno v koraku z razvojem stroke. S svojo

identiteto bodo v korist današnjemu in prihodnjemu času, za dobrobit romskemu otroku.

Na koncu naš moto, vodilo skupine, skozi Pavčkovo pesem:

Ko hodiš, pojdi zmeraj do konca,
spomladi do rožne cvetlice,
poleti do zrele pšenice,
jeseni do polne police,
pozimi do snežne kraljice,
v knjigi do zadnje vrstice,
v življenju do prave resnice,
v sebi do rdečice čez eno in drugo
lice.

A če ne prideš ne prvič, ne drugič
do krova,
poskusi vnovič in zopet in znova.

Sem bila kdaj prizadeta? Da, samo enkrat! Takrat, ko mi je eden ob mojem nezadovoljstvu (v svoji ihti za časom), ob svojem konceptu vabila za delavnico izjavil: »Pa to je za Rome zadosti dobro.« Morda je bila to več kot prizadetost in morala sem dvigniti glas ter s polnim glasom zakričati: »Biti mora najboljše!«.

In katera romska beseda mi bo vedno ostala v spominu in hkrati označevala petkovni dan za vse - kuki! Vemo samo mi, zakaj. To pa je že naš humor in večni smeh.

Romsko društvo MRO DADA

Robertina Ratko

Romska društva, ki delujejo v Zvezi Romov Slovenije, so organizirana po celi Sloveniji in 21. marca se jim je pridružilo še novoustanovljeno Medobčinsko romsko društvo Primorske. Sedež ima za enkrat na Trubarjevi ulici 42 v Piranu pri njegovi predsednici in pobudnici ustanovitve Zaliki Cener. V petek, 13. maja, ob 18. uri so v Apolonijevi palači v Piranu, kjer je bila predstavitev društva, njegove-

ga namena in programa dejavnosti.

Predsednica društva Zalika Cener pravi, da je pobuda za ustanovitev tega regijskega društva prišla s strani predsednika Sveta Romov Slovenije Marjana Drvariča, ime društva Mro dada pa v prevodu pomeni moj oče. Društvo je ustanovilo 10 članov, interesi pa jih najdejo na Facebooku pod Zalika Cener in Medobčinsko romsko društvo Primorske, ali pa na Zali-

ka1@gmail.com.

»Romi po celi Sloveniji so organizirani in dejavni v društvih, na Primorskem pa so se kar nekako zaprli. Rada bi, da se s pomočjo društva odprejo, da si priznajo, da so to kar so, da se med seboj družijo in ohranjajo svojo kulturo. Na piranski občini so bili nad našo ustanovitvijo navdušeni,« in dodaja, da ocenjuje, da je na Obali kakih 50 Romov, da so še zlasti v Kopru in da bo njihovo število težko ugotoviti. Povedala je tudi da, si bodo prizadevali pokazati širšo kulturo Romov, od njihovih plesov in glasbe do kulinarike ter tudi obravnavati njihovo problematiko. Ona osebno pa ima v načrtih ustanovitev plesne šole romskih plesov.

Društvo se je javnosti predstavilo 15. julija, na piranski Punti ob ognju in baklah za širšo javnost so pripravili kulturni program z nastopom plesne skupine iz Lendave in seveda s romsko glasbo. Še več dogajanja pa bo čez eno leto, 8. aprila 2012, ko je svetovni dan Romov.

Skupna fotografija, ki jo objavljamo, je nastala ob ustanovitvi društva na sprejemu na Občini Piran, na njej pa so iz leve proti desni: Piranski podžupan Gašpar Gašpar Mišič, predsednik Zveze Romov

Slovenije Jože Horvat Muc, predsednica Medobčinskega romskega društva Primorske Mro dada Zalka Cener, piranski župan Peter Bossman, predsednik Sveta Romov Slovenije Marjan Drvarič, sekre-

tarka Sveta Romov Slovenije Janja Rošar, podpredsednica Sveta Romov Slovenije Nataša Horvat, tajnica društva Mro dada Tina Guzič in piranska podžupanja Meira Hot.

Obisk pri županu občine Piran

Marjan Drvarič

Predsednik sveta romske skupnosti Marjan Drvarič se je z delegacijo udeležil sestanka z županom občine Piran g. Bossmanom, na katerem so mu predstavili vizijo romske skupnosti v Sloveniji.

Zelo smo bili počaščeni, da nas je župan sprejel, kljub temu, da je zelo zaseden. Pogovor je potekal v sproščenem vzdušju, pogovarjali pa smo se predvsem o kulturi. G. Bossman je poudaril, da ima Piran bogato kulturno dediščino, saj so zmeraj odprti za spoznavanje novih kultur. Pogovarjali smo se tudi o romski kulturi, katera je manj znana na območju Primorske. Zato se je tudi na mojo pobudo v občini Piran ustanovilo prvo romsko društvo z imenom Mro dada, kar v prevodu pomeni moj oče. Župan je bil nad ustanovitvijo društva zelo navdušen in je ponudil veliko podporo pri samem delovanju tega društva. Občina Piran nima takšnih specifičnih problemov kot jih imajo občine z romskih prebi-

valstvom druge po Sloveniji kot so legalizacija, ureditev infrastrukture itd.

Z županom smo ugotovili, da je v okolju, kjer živijo Romi, romska kultura zelo pomembna, predvsem zaradi lastne identitete.

Na Primorskem živi okrog 50 Romov, ki pa so se tja preselili predvsem iz Prekmurja. Prav zato se mi zdi zelo pomembno, da se je

ustanovilo društvo, ki bo povežalo Rome na Primorskem. Obisk pri g. Bossmanu je bil izjemno pozitiven, saj je izkazal zanimanje in odprtost za vsako vprašanje, kar nas je pozitivno presenetilo. Oba z županom sva tudi navdušena nad ustanovitvijo prvega romskega društva na Primorskem in se veseliva prihodnjih srečanj.

ROMIC

Romski informativni center

Vabimo Vas k poslušanju
romskega radia Romica
na frekvenci 97,6 MHz.

DEJAVNOST CENTRA
LJUDJE
BLOG
KONTAKT
Radio 97,6 MHz

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

U Šanghaj snimalina te andu Prekmurje - Šanghaj se bo snemal tudi v Prekmurju

Romic

V celovečernem filmu Šanghaj, katerega scenarij je napisal Marko Naberšnik po literarni predlogi romana Nedotakljivi Ferija Lainščka, je igralska zasedba mednarodna. Glavna ženska vloga je zaupana nemški igralki Asli Bayram, glavna moška vloga pa makedonskemu igralcu Visarju Vishki. Film Šanghaj se bo snemal v juliju, avgustu in oktobru 2011, dokončan pa bo julija 2012. Avdicija za epizodne vloge pa je potekala 6 in 7 maja v Murški Soboti in nekaterih izbranih romskih naseljih.

Celovečerni film Šanghaj je romantična komedija. Zgodbo o štirih generacijah v prvi osebi pri-

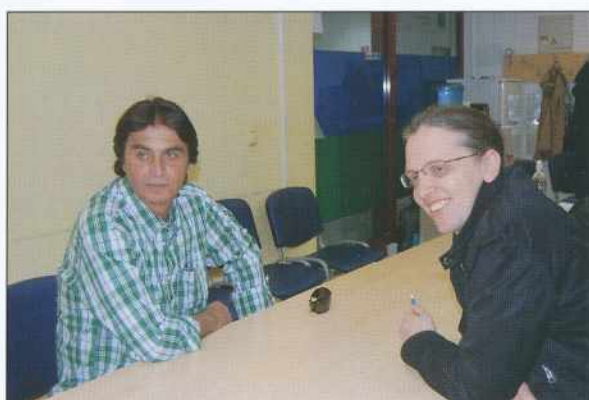
poveduje Lutvija Belmondo Mirga, ki je tudi osrednji junak zgodbe, romski kralj, ki se odloči ustvariti lastno vas, poimenovano Šanghaj. Večji del filma Šanghaj scenarista in režiserja Marka Naberšnika, bo posnet v Prekmurju.

Snemanje filma bo potekalo v Ljubljanskem ateljeju Viba filma, v Ljubljani in okolici, v Trstu, Sarajevu in Mariboru. Večji del filma pa bo posnet v Prekmurju, in sicer v Murški Soboti, Banovcih ter v zgrajenem romskem filmskem naselju ob jezeru blizu vasi Filovci.

Film Šanghaj pa bo dokončan julija 2012. Film je sprejet v program Evropske prestolnice kulture

2012 in bo predpremierno slavno-stno predvajan 10. septembra 2012 na Grajskem trgu v Mariboru, redna kinematografska distribucija pa se bo začela takoj po predstavitvi filma na 15. Festivalu slovenskega filma v Portorožu v oktobru 2012.

Povzetek: Andu paur prekmur-ske romane gava sinja i avdicija vašu film Šanghaj, souh pe kijrel pali kenva sej pisindja u Feri Lainšček. Režiseri zu film hi u Marko Naberšnik, souh auri kedinja te le manušen sej khelna te špilina zu film. Snimalinla pe u film te andi Prekmurje.

Devetnajst policistk in policistov uspešno opravilo tečaj romskega jezika

Boris Rakuša univ. dipl. var Policijski inšpektor I

Na Policijski upravi Murska Sobota je v marcu vsak torek in četrtek potekal 40-urni tečaj romskega jezika, v 12 terminih, 4 ure.

Na tečaju so se obravnavale vsebine v romskem jeziku, spregovorilo se je o zgodovini in kulturi Romov, razvoju romskega jezika, o raznolikosti romskih narečij, spoznavale so se romske besede, prav tako sta bila predvajana dokumentarna filma »Romanistan« in »Romi v Sloveniji (1975 - 1995 - 2007)«, poslušala se je romska glasba s spremljanjem teksta, opravljeni so bili prevodi, predstavljena je bila medijska podoba Romov.

Zadnji dan tečaja, 31. marca 2011, je vseh 19 policistk in policistov (17 jih je bilo iz murskosoboške, 2

pa iz mariborske policijske uprave) dobilo priznanje ki sta jim na PU Murska Sobota podelila predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc in vodja Sektorja uniformirane policije v PU Murska Sobota Slavko Škerlak. Za uspešno opravljen tečaj Romskega jezika. Priznanje sta podelila Zveza Romov Slovenije, Romski izobraževalni center.

V okviru preventivnega projekta na Radiu Romica so se tečajniki predstavili tudi v radijski oddaji »Vi sprašujete, policija odgovarja.« dne 31.3.2011 V oddaji so sodelovali vodja policijskega okoliša iz Policijske postaje Maribor I Sabina Horvat, policistka Sandra Volmut in policist Bojan Prosič iz Policijske postaje

Murska Sobota in policist kriminalist Mitja Berden iz Policijske postaje Maribor II. V oddaji so predstavili svoje občutke, svoja pričakovanja in povedali, kaj so se naučil. Najbolj zanimivo je bilo, ko so se predstavljali sebe in svoje delo v romskem jeziku.

Regijsko srečanje

Fatmir Bećiri

27. marca 2011 smo se udeležili z našo folklorno skupino regijskega srečanja folklornih skupin, pevcev in godcev manjšinskih etničnih skupnosti severovzhodne Slovenije, ki ga je organiziral Javni sklad za kulturne dejavnosti. Na njem so se predstavile folklorne in pevske skupine tujih etničnih skupnosti. Prireditev je bila ob 18. uri v dvorani Union, strokovno pa jo je spremljala Vesna Bajić Stojiljković, odvijala se je v motu "Kulturna različnost združuje in bogati", na prireditvi so se predstavile folklorne skupine 10. manjšinskih društev v štajerski regiji. Za našo folklorno skupino v novi-pomlajeni zasedbi pa je bil to med drugim tudi njihov prvi nastop pod mentorstvom ge. Medine Zumberi.

ROMIC

Romski informativni center

Vabimo Vas k poslušanju
romskega radia Romica
na frekvenci 97,6 MHz.

1. Mednarodni turnir v nogometu

Slavko Cener

V soboto, 4. 6. 2011, je v Vanča vasi je potekal 1. Mednarodni turnir v nogometu za selekcije U10 in U12. V naselju imajo tudi nogometno šolo mlajših selekcij u-6, U-10, u-12. Turnirja se je udeležilo 30 ekip. Sodelovali so klubi iz Slovenije, Srbije, Hrvaške in iz Bosne in Hercegovine. Turnirja so se udeležili tudi visoki gostje. Slavnostni govornik turnirja je bil minister za šolstvo in šport dr. Igor Lukšič, župan občine Tišina Franc Horvat, predsednik Zveze Romov Slovenije, direktor za mlajše selekcije NZS g. Matjaž Jakopič, trener mlajše selekcije Milan Rus, evropski poslanec dr. Milan Zver, predsednik Romske športne zveze Slovenije Jože Horvat-Didi, direktor urada za narodnosti Stane Baluh in seveda predsednik kluba NK Roma in soorganizator turnirja Slavko Cener, ki se predvsem zavzema za enakopravnost v nogometu.

Ob 11.00 uri pa odprtje romskega izobraževalnega inkubatorja v Prekmurju. Oba dogodka si bo ogledal minister za šolstvo in šport dr. Igor Lukšič, ki je hkrati tudi predsednik Komisije Vlade RS za zaščito romske

skupnosti. Aktivnosti sta potekali v okviru projekta Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti, ki je sofinanciran s sredstvi Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za šolstvo in šport.

Po govoru dr. Lukšiča pa je sledil kratek kulturni program in seveda to kar so vsi udeleženci najbolj čakali in to je nogomet, ki je na turnirju v Vanča vasi združil vse generacije in tudi narodnosti. Mladi nogometaši pa so tekmovali med seboj v športnem duhu kar dva dni.

Vsi udeleženci medobčinskega nogometnega turnirja mlajših selekcij so se v Vanča vasi počutili odlično in so komaj čakali, da stopijo na nogometna igrišča. Prvo mesto so zasedli otroci NK Mure, drugo mesto NK Budočnost iz Srbije, Grad tretje mesto. Otroci nogometne šole pa 7. mesto.

Poezija

Jože Livijen

Soske hi tro vodi fro,
soske bare droma prik phirde,
te hi sa sunuk,
te ništa na valalinel?

Dor sostar u ača vandrivalinel adnu duripe,
dor sostar u khine pre phiren,
prikucnideršago te u čačipe
cile živde di?

*Čemeu neutrudno srce v upu doni,
čemu neskončno prehojene poti,
če je vse sen samo
in nič nima svoje veljave?*

*Le čemu oči blodijo v daljave,
lečemu trudne noge hitijo,
čez nišave in planjave.*

Ma tut mek upe mande phare vastenca, šukar čhej,
kaj ko upre rikerla tre uče chuča,
kaj ko parvarla tro bukhalo muj
mašuda kaj na sauntinaf, na čhijvaf te na čiplinaf
maro so nan...

Kaj ko garuvla tro nango teštoskro šukaribe,
kadda na keraf u gada andu nisostar.
Kaj tut garuva angju kalo vilago.
kada na keraf kher andi nasfali phuf..
Mašuda kaj gada, sej garum mri briga,
hi čhorde čhoreske strašilostar,
mas, so le haf hi ari handlo murdalipe,
te šimpli maro hi čhordo balendar andi korita.
Mro kher hi plasta ezerendar čerherendar,
sej andi kori u vilago keren šukar.

Čak u čoripe tuke šej daf,
mro nango teško te đagali diha,
mašu tre teštoskre gada,
te tato kher, so tut obuk dela angju žungale ača,
te andu terno šužudif amare bukhale muja pheraha.

*Ne visi name težkih
rok, lepo dekle,
le kdo te bo kvišku držal tvoje štrleče prsi,
le kdo bo branil tvoja lačna usta,
ker ne orjem, ne sejem in ne žanjem
nerojenega kruha...*
*Le kdo bo skrival gole čari tvojega života.,
ko ne predem in tkem.*
*Le kam te bom skril pred temačnimi oblaki,
ko gradim hiše iz bolestne zemlje...*
*Kajti obleka, ki pokriva mojo žalost,
je ukradena siromašnemu strašilu,
meso, ki ga jem je izkopana crkovina
in plesnivi kruh je ukraden pufsom iz korita.*
*Moja hiša je pregrinjalo tisočih zvezd,
ki v samotnih nočeh nebo krasijo.*

*Samo siromaštvo ti lahko ponudim,
moje gole telo in vroči dah,
za odelo tvojega telesa
in varna hiša, ki te bo branila pred zlemi očmi
in v mladem žitu bova polnila svoja lačna usta.*

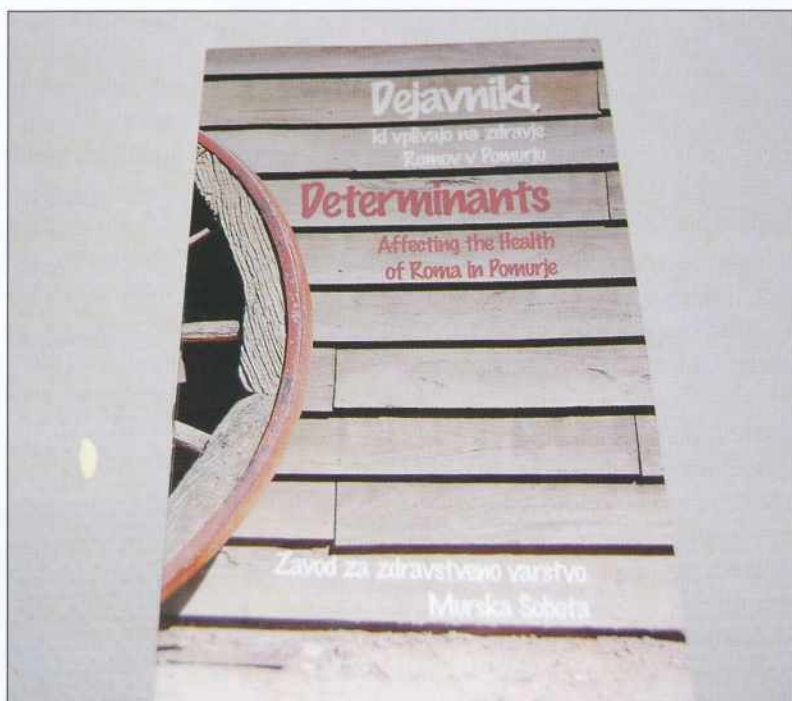
Publikacija »Dejavniki, ki vplivajo na zdravje Romov v Pomurju«

Zdenka Verban Buzeti

Na Zavodu za zdravstveno varstvo Murska Sobota smo izdali publikacijo z naslovom »Dejavniki, ki vplivajo na zdravje Romov v Pomurju«.

Publikacijo smo izdali z namenom, da širšemu krogu ljudi približamo tematiko zdravja v romski populaciji. Prikazane so različne plati zdravja Romov s prikazom zgodovine, položaja Romov v Sloveniji, dejavnikov, ki vplivajo na zdravje, z zdravjem povezanega življenjskega sloga, bivalnega okolja, zdravstvenega zavarovanja, osebnih pogledov Romov na zdravje ter primerov dobre prakse.

Publikacija je napisana v slovenskem in angleškem jeziku in odraz prizadevanja za boljše zdravje Romov.

MOZAIK – Društvo za socialno vključenost

Samuel Friškič

Smo humanitarno društvo in delujemo od leta 2003. Najprej smo imeli prostore na Cankarjevi ulici in bivalno skupnost na Mladinski ulici. Začeli smo z manjšimi projekti socialnega vključevanja ranljivih družbenih skupin. Trenutno imamo pisarne na Lendavski ulici 1, zavetišče za brezdomce na Tomšičevi ulici v Murski Soboti in v Lemerju, ter eko socialno kmeti-

jo Korenika v Šalovcih. Izvajamo 7 večjih slovenskih in evropskih projektov, ki so v veliki večini namenjeni socialnemu vključevanju, opolnomočevanju in zaposlovanju ranljivih družbenih skupin. V društvu smo projektno zaposleni štirje ljudje, ki izvajamo omenjene projekte. V pisarni je zaposlena še administrativna delavka. Poleg tega je v zavetišču za brezdomce za-

poslenih še 5 ljudi (vodja zavetišča, strokovna delavka in 4 sodelavci). V programe zaposlovanja in usposabljanja je trenutno vključenih več kot 40 težje zaposljivih ali nezaposljivih oseb.

VAS SOŽITJA –
usposabljanje za dela
na področju odkrivanja,

ohranjanja in kreativne uporabe romske kulturne dediščine v naselju Pušča

Leta 1911 je nastalo največje romsko naselje v Sloveniji, to je Pušča blizu Murske Sobote. Kljub relativni razvitosti v primerjavi z drugimi romskimi naselji v Sloveniji se sooča z visoko stopnjo brezposelnosti in posledično tudi s socialno izključenostjo prebivalstva. Z namenom, da bi postavili most do socialne vključenosti in povezanosti z večinskim prebivalstvom bomo s pričujočim projektom prebivalce Pušče usposobili za prepoznavanje, ohranjanje in predstavljanje lastne kulturne dediščine in živega izročila.

Odkrivanje človeških kulturnih potencialov v naselju Pušča

Odkrivanje se nanaša, predvsem na odpravljanje podcenjujočega odnosa do Romske kulturne dediščine. V okviru tega modula se bo organiziral strokovni posvet z naslovom »Oblikovanje razvojnega programa romskega naselja z uporabo kulturnega kapitala«. Rezultati strokovnega posveta bo oblikovala vizija, okvirni razvojni program naselja in oblikovanja partnerstva za nadaljnje projekte. V nadaljevanju bo izvedenih pet delavnic za

prebivalce Pušče v katerih bomo odkrili človeške in kulturne vire, ki se lahko uporabijo pri snovanju trajne ponudbe v okviru »Vasi sožitja«.

Ohranjanje romske kulturne dediščine v naselju Pušča

Pri drugem modulu se bomo osredotočili na ohranjanje romske materialne kulture, kajti večinoma Rome še vedno obravnavajo kot nomade, brez dosežkov, ki bi jih lahko ovrednotili kot kulturno dediščino. Poudarek je na delovnih usposabljanjih za obrti povezane s tradicionalnim graditeljstvom (tesarstvo, slamokrovstvo, gradnja z ilovico). Rezultat teh usposabljanj bo povečano zavedanje o posebnostih romskih tradicionalnih gradenj v Pomurju in usposobljenost vključenih oseb, da se zaposlijo v katerem od kasnejših projektov izgradnje in vzdrževanja »Vasi sožitja«.

Predstavljanje romske kulturne dediščine v naselju Pušča

V sklopu predstavljanja romske kulturne dediščine bomo v prvi fazi seznanili čim več prebivalcev Pušče z aktivnostmi projekta. Zato je zelo pomemben pravilni način motiviranja, za kar je ključen koordinator vključevanje Romov v aktivnosti. V nadaljevanju bomo izvedli

delavnice za predstavljanje živega kulturnega izročila, kateri namen je poglobljeno seznanjanje z živim kulturnim izročilom, oblikovanje kulturnih skupin in integracija njihove dejavnosti, kot so folklorni plesi, glasba, likovna umetnost v programe, ki se bodo izvajali v »Vasi sožitja«. V toku projekta bo potekalo tudi usposabljanje za izdelavo dokumentarnega filma. Udeleženci usposabljanja bodo sami izdelali predstaviten video projekta.

Pridobljene sposobnosti bodo udeleženci uporabili za vključevanje v aktivnosti projekta »Vas sožitja«, ki nastaja na Pušči v okviru Evropske prestolnice kulture 2012. V okviru Vasi sožitja bo namreč izvedena predstavitev stavbne in druge materialne kulturne dediščine naselja, ki bo leta 2011 praznovalo 100 obletnico. »Vas sožitja« bo zasnovana na način, ki bo omogočal ogled posameznih eksponatov in dokumentov, ki jih zbirajo prebivalci, hkrati pa bo utrip nekdanje Pušče predstavljen s serijo maket izdelanih s tehnikami tradicionalnega graditeljstva. V takšnem ambientu bodo zagotovljeni tudi pogoji za kulturno produkcijo na področju živega folklornega izročila in drugih kulturno-umetniških praks. Na ta način se lahko ustvarijo nova delovna mesta na področju kulture (predstavljanje kulturne dediščine, kulturna produkcija, kulturni turizem...), ki omogočajo trajne zaposlitve in nadaljnjo krepitev socialne vključenosti Romskega prebivalstva.

Delavnice ohranjanja živega izročila

- delavnice šivanja
- kulinarične delavnice
- delavnice oblikovanja aranžmajev in šopkov iz odpadnega papirja
- delavnice izdelovanja nakita iz odpadnih materialov
- delavnice tradicionalnega graditeljstva in nege krajine

Delavnice odkrivanja človeških in kulturnih potencialov

- oblikovanje skupine za motiviranje in vključevanje ciljne skupine v projektne aktivnosti
- Predavanje o zgodovinskem razvoju naselja Pušča
- Predavanje o projektih v romskem naselju Kamenci

Strokovni posvet o oblikovanju romskega razvojnega programa z uporabo kulturnega kapitala v naselju Pušča.

In še odgovori, ki sem jih podal za portal Pomurec.com:

1. Kako je do zdaj potekal projekt?

Projekt je bil prijavljen lani na Ministrstvu za kulturo na Javnem razpisu za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2011–2012. Društvo Mozaik je tako prvič prijavilo projekt, v celoti namenjen romski skupnosti v občini Murska Sobota. Ministrstvo je projekt z naslovom VAS SOŽITJA – usposabljanje za dela na področju odkrivanja, ohranjanja in kreativne uporabe romske kulturne dediščine v naselju Pušča odobrilo in tako smo v septembru 2011 začeli z izvajanjem. V okviru projekta, se je do sedaj zvrstilo več sklopov delavnic, katerih namen je bil raziskovanje in odkrivanje romske kulturne dediščine in njena kreativna in inovativna uporaba. Ravno dediščina je namreč ena izmed temeljnih sestavin kulturnega kapitala, ki ga ima na razpolago največje romsko naselje in obenem edina romska krajevna skupnost v Sloveniji, Pušča.

Kakor povsod je tudi na Pušči divja neoliberalna tranzicija kozenito zarezala v vsakdan tamkaj-

šnjih prebivalcev. V naselju, ki po uradnih podatkih šteje okrog 500 prebivalcev (po neuradnih morda kakih 100 več) je prisotna visoka stopnja brezposelnosti. Prav tako so vidne velike socialne in ekonomske razlike med prebivalci. Ne smemo spregledati, da se je naselje v preteklih letih močno moderniziralo in urbaniziralo. Ceste, pločniki, nogometno igrišče, večnamenska dvorana in sedež krajevne skupnosti, otroško igrišče, drevored in še nekaj tega bi lahko našteali. V naselju delujejo vrtec, trgovina, gostilna, kiosk s hitro prehrano, nogometni klub, prostovoljno gasilsko društvo in še skoraj ducat drugih športnih, kulturnih ali turističnih društev. Na Pušči je v poslovni register vpisanih več kot trideset aktivnih pravnih subjektov.

Pristop k izvajanju projekta Vas sožitja je večplasten in multidisciplinaren, saj obsega vede oz. discipline od muzeologije, konservatorstva, zgodovine, antropologije, etnologije, (krajinske) arhitekture, jezikoslovja, ekonomije, socialnega podjetništva idr., ki jih je praktično nemogoče v celoti zaobjeti. Poleg omenjenih disciplin je za uspešno izvajanje projekta potrebna tudi učinkovita administrativna ekipa, ki skrbi za to, da se projekt sploh lahko izvaja. Praktično

najpomembnejša pa sta odziv in vključevanje ciljne skupine, torej prebivalcev naselja Pušča, v projektne aktivnosti. Zato smo najprej oblikovali skupino za motiviranje in vključevanje ciljne skupine, ki so jo poleg vodje projekta in projektnega koordinatorskega sestavljali še predstavnik lokalne skupnosti, predsednica enega izmed kulturnih društev, ki delujejo na Pušči, ter romski svetnik v MO Murska Sobota. Preko predstavitvenih in motivacijskih delavnic smo skušali k projektu privabiti kar najširši krog ljudi. Pri temu pa smo naleteli na številne ovire in težave. Gre za to, da med ljudmi obstajajo številna nesoglasja in odkriti spori, ki so bodisi ideološke, bodisi politične, bodisi ekonomske narave. Povezovanje med njimi in njih sodelovanje v projektne aktivnosti je zato včasih praktično nemogoče. Kljub temu se je aktivnostim polagoma začelo priključevati vedno večje število ljudi. Na uvodnih delavnicah smo se z udeleženci pogovarjali in beležili elemente dediščine-živo izročilo, ki je še vedno del kolektivne memorije romske skupnosti na Pušči. V kreativnih delavnicah so se nato udeleženci in udeleženke učili šivati, izdelovati okraske, šopke in aranžmaje iz odpadnega in novega papirja, nakit iz različnih odpadnih

materialov, ter kuhati. Udeleženci so se poglobljeno seznanili s kulturnim projektom v naselju Kamenci, katerega je predstavljala idejna začetnica in kulturna delavka Agata Sardelič. Na predavanju Ferija Küzmiča pa so primerjali zgodovino (kronološki zgodovinski pregled razvoja naselja Pušča) in memorijo (preteklost, kot jo poznajo sami preko živega izročila). Ravno v teh dneh se v sodelovnjem zavodu za zaposlovanje začne pilotni projekt usposabljanja, v katerega se je vključilo 12 brezposelnih moških in žensk. Ti se bodo 100 ur mesečno usposabljali za različna dela, ki so tako ali drugače povezana z kreativno uporabo kulturnega kapitala (kulturne dediščine oz. živega izročila). V prvem mesecu tako potekajo pripravljala dela na zelenici ob večnamenski dvorani na Pušči, kjer se bodo v nadaljevanju odvijala usposabljanja na področju tradicionalnega graditeljstva in urejanja prostora in krajine. Vzoredno se v prostorih KS Pušča v večnamenski dvorani odvijajo kreativne delavnice, kjer udeleženci in udeleženke šivajo unikatne ročne izdelke, ki bi lahko bili del kulturne in turistične ponudbe naselja in morda v prihodnosti tudi romskega kulturnega centra.

2. Kako se ti zdi dosedanje delo na terenu?

Delo na terenu je v vseh aspektih pestro, dinamično, polno izzivov, ovir, zagat, uspehov, novih informacij, novih spoznanj in novih pridobljenih znanj in veščin. Učimo se skupaj. Izvajalci projekta od uporabnikov in obratno. Velika večina projekta oz. projektne delavnice poteka na različnih lokacijah, v naselju Pušča, torej tako rekoč na terenu.

Delali oz. izvajali pa smo še eno terensko delo. Večino tega dela sta opravili dve socialni antropologinji Maja&Maja, s katerima smo predhodno sestavili nekaj vprašanj oz. pol-strukturiran intervju, v katerega smo nato vključili okrog 30 informatorjev in pri tem poskušali zajeti kar se da širok spekter prebivalcev Pušče in nekaj tistih, ki so se iz naselja odselili v bližnjo Soboto. V treh okvirnih sklopih smo informatorje in informatorke spraševali o vsakdanjem življenju, o socialnih, ekonomskih in drugih razmerah v naselju, o poznavanju različnih društev in drugih organizacij. V drugem sklopu nas je zanimalo predvsem živo izročilo, tisto snovno in nesnovno kar prebivalci na Pušči še počnejo oz. delajo, tisto kar (po)znajo iz bližnje preteklosti in tisto, česar se boljše ali slabše še vedno spominjajo ali spominjajo, čeprav aktivno že dolgo ni več prisotno. Na koncu je sledil še sklop vprašanj o projektu vas sožitja, o možnostih in potencialih za bodočo vzpostavitev romskega kulturnega (in turističnega) centra na Pušči.

3. Kaj bi izpostavil kot bistveno pri tem projektu?

Vas sožitja je t.i. podporni projekt in mora v svojem bistvu ponujati ciljni skupini orodja, znanja in možnosti za samostojno aktivno kulturno in turistično udejstvovanje in delovanje. V prvi vrsti gre za zavedanje o pomenu lokalnih virov, predvsem lokalne kulturne dediščine v vseh njenih aspektih in za njihovo prepoznavanje. Sledi pridobivanje različnih znanj in veščin, ki omogočajo varovanje, raziskovanje, reprezentiranje in (po)ustvarjanje dediščine. In na koncu so tu odprte možnosti za nadaljnje delo, saj Pušča ravno letos praznuje svojo stoto obletnico, katere obeleževanje bo sovpadalo z zaključkom izvajanja projekta. Vzpodbuden je podatek, da je ministrstvo za kulturo ravno v teh dneh ponovno odprlo razpis v katerega je bila izbrana Vas sožitja. V hollywoodskem stilu bi se zato morda za konec malce v šali, ampak sicer zelo zares vprašal, kakšna bo Vas sožitja II. Osnovne pogoje za uspešnico bržkone ima.

Novice

Romic

I vladakri komisijamistu obuk te del le romen, pri enjati seja sej sinja adauh berš andu marc, miškruaur linja te sklep, hot pe ne dikhel te pe sej zu zakon vaši lokalni skupnost zu 101 člen, čhin uze paur občini andi sej mauk dugu žijn u Roma. Miškru občini seve sej pernahi andu zakon hi šuf občini; Ljubljana, Maribor, Velenje, Škocjan, Brežice te Ribnica. U urad mistu naciji u sklep bičhadja pradala šuf občini, ham adala občini le romane predstavnik andu občina-kru svet na kaumen.

Vladna komisija za zaščito romske skupnosti je na svoji 9. seji marca letos med drugimi sprejela tudi sklep, naj se preuči pobuda o dopolnitvi 101. a člen Zakona o lokalni samoupravi z nekaterimi novimi občinami, v katerih tradicionalno prebiva romska skupnost. Seznam naj bi se dopolnil z šestimi občinami: Mestna občina Ljubljana, Mestna občina Maribor, Mestna občina Velenje, Občina Škocjan, Občina Brežice, Občina Ribnica. Urad za narodnostni je o sklepu obvestil omenjene občine,

vendar med njimi ni zanimanja da bi Romi imeli svoje predstavnike v občinskih svetih.

Andu romnao gav Pušča sinja su-butun andu 21. maj igen vujašno, te pherdu čhavurengre asibnaha. U romano društvo Rasto kerdja tradicionalno prireditev Živ žav kaj pumen u čhavure khelnah. U Živ žav kerde vaštu romane te gurdjikane čhavure. Aja prireditev sinja akaun mauk duj-tomoy. Akau sinja aja amut sar okola berša, duru dau kaj aule u uze te u romane čhavure andru aur romane gauva. U khelibe kezdindja le romane khelibnaha, akor pa mijk dana buter filitike khelibja zi sej sana uze te u paketja.

V romske naselju Pušča je bilo v soboto 21. maja zelo živahno in polno otroškega smeja. Romsko društvo Hrast-Rasto je organiziralo tradicionalno prireditev Živ žav kjer so se otroci veselili in tudi nekaj zaplesali. Živ žav so pripravili za romske in neromske otroke. Ta prireditev je že potekala že drugič. Tokrat je

bil res nekaj posebnega, saj so bili tudi gostje iz vseh romskih naselij. Zabava se je začela z romskimi plesi potem pa nadaljevala bogatimi nagradami.

Športna zveza Murska Sobota je na svoji 15. programski volilni skupščini v Murski Soboti podelila devet plaket posameznikom in dve plaketi organizacijam za njihov dolgoletni prispevek za delo na področju športa. Med prejemniki plakete je bil tudi 65 letni Jože Horvat - Didi, ki živi na Pušči in je v svoji bogati športni karieri več let igral tudi za soboško nogometno ekipo Mure, ko je ta še tekmovala v drugi jugoslovanski nogometni ligi.

Nogometni turnir

Fatmir Bećiri

Dne 08.05.2011 naša nogometna sekcija pod mentorstvom (trener) Džemi Kajtazija, udeležila nogometnega turnirja, ki ga je organiziralo romsko društvo iz Pule, R Hrvaška, s katerim sodelujemo že več let tudi na kulturnem področju. Turnirja so se udeležili nogometne ekipe iz Rijeke, Pule, Novske, Siska in Maribora. Prisonih je bilo približno okrog 100 gledalcev. Delo in trud trenerja in nogometne ekipe Romskega društva Romano pralipe se je izkazalo kot uspešno, saj so po uvrstitvi v polfinale proti domačinom iz Pule zmagali. Na žalost pa moremo dodati, da smo bili prisiljeni sami financirati prevoz na turnir, saj lokalna skupnost v Mariboru nima posluha za tovrstne udeležbe manjšinskih skupin in se s tem problemom konstantno srečujemo vsa manjšinska društva v mestni občini Maribor.

